

skalnem Podhalu" je zbirka novel iz življenja poljskih „Goralov“ v Tatrah. Poljaki so nekdanje med vsemi Slovani najbolj gledali na zapad in sprejemali njegovo kulturo. V zadnjem času so pa izprevideli, da ni dovolj, ako imajo višji krogi visoko zahodno evropsko kulturo, ampak je treba imeti trdno podlago med ljudstvom, in so se vrgli z vso silo na študiranje ljudstva. Zbirajo se ljudski motivi in ornamenti, ljudske pravljice in pesmi, študira se poljska narodna umetnost, življenje, jezik. Z eno besedo: Poljska kultura se vrača spet k ljudstvu. Pojav tega stremjenja je tudi delo: „Na skalnem Podhalu“.

Tetmajer je morda največji moderni poljski pesnik in pisatelj. V prvem delu svojega slovstvenega delovanja je bila glavna struna njegove duše otožnost:

„Melanholija, otožnost, dolgčas, hrepenenje vsebina so duše moje...“

Neprenehoma ga je mučilo „najstrašnejše izmed vseh vprašanj“: „Zakaj? Za koga živimo? Bolesti, trpljenje in žalost to naše za koga?“ V tem stanju je priklopila iz njegovih prsi obupna „himna na Nirvano“. V tej dobi je iskal v življenju, v ljubezni in tudi v prirodi edino le pozabljenja svoje boli.

Pozneje je pa nastal v njegovi duši prelom in vrgel je na papir kot geslo daljšega življenja besede:

„Kaj sem, čeprav čustva vsa v duši človekovi ganem, a iskre božanstva mu v dušo ne kanem?“

Namesto dvoma, otožnosti, apatije do vsega, nastopa odslej v njegovih proizvodih čustvo sile, samozavesti, hrepenenja po boju in delovanju za ljudstvo. Na to izpremembo so brez dvoma v prvi vrsti vplivale Tatre in njihovi prebivalci. Ko je pričel študirati ljudstvo, se mu je odprl zmisel življenja. V tem nastroju in iz tega miljeja je napisal svoje najlepše delo: „Na skalnem Podhalu“. Namen svojega dela pove on sam v uvodu:

„Steber, na katerem se vse zida in na katerega se vse opira, je treba poznati do podlage in do kapitela.“ In neke druge: „Hotel sem pokazati, koliko se je mogoče približati kmečki domišljiji. Samo oni je v resnici sposoben pisati kmečke reči, kdor more tudi sam z lastnimi možgani misliti kot kmet, z lastnim srcem čutiti kot kmet. Ni dovolj kmeta opazovati, — treba je znati postati kmet.“

Izbrane novele iz te zbirke izidejo v „Leposlovni knjižnici“.

Dr. L. L.

Glasba.

V. zvezek mešanih in moških zborov. Uglasbil Jakob Aljaž. Cena 60 h. V Ljubljani, 1908. Založila Katoliška Bukvarna.

Z mladeniškim ognjem je začel prepevati naš gorenjski škrjanček Aljaž, odkar ga je prijazna modrica Evterpa privabila iz nebotičnih visav in ga iztrgala čarobnemu kraljestvu gorskih vil. Kar smo že tuintam rekli, to držimo še danes: Skladbe Aljaževe so jasne, prozorne kot obrisi očaka Triglava, brez sentimentalnosti, krepkih, varnih, sigurnih korakov gredo svojo pot; nič izumetničenega niti v napevih, niti v harmoniji, nič prisiljenega: vse pošteno, pristno domače

blago. Zato jih pa naši zbori tudi kaj radi pojo. Seveda se pri obilem številu ne smemo čuditi, če se kaka skladba tudi dobi, ki je bolj vsakdanjega značaja, kjer se ponavljajo že večkrat obdelani motivi; toda v celoti je Aljaž zanimiva prikazen na našem glasbenem polju. Vsekako so njegove skladbe velike važnosti za naš glasbeni napredek. Nekatere tiskovne pomote si bo vsak pevovodja lahko sam popravil. — Katoliška Bukvarna je pričujočemu zvezku priložila „Stražnike“, krepak moški Aljažev zbor, ki ga slovenskim pevskim zborom in društvom tudi v večjem številu brezplačno oddaja.

Fr. Kimovec.

To in ono.

Ksava. Meškova „**Meditacija jesenskega večera**“, ki jo prinašamo v tej številki, je bila objavljena v češkem prevodu l. 1908. v 3. št. češke revije „Meditace“. Slovenski izvirnik, ki ga je gospod pisatelj poslal na razpolago našemu listu, smo priobčili tem rajši, ker revija „Meditace“ med Slovenci ni razširjena.

0909

Slovensko gledališče.

Slovensko gledališče stoji letos na drugem stališču kakor je stalo lani. Gospod Juvancič je smatral gledališče za kulturni zavod, ki ima za namen gojitev umetnosti, gospod Govékar se je pa postavil na čisto praktično stališče: gledališče je podjetje in vsak podjetnik mora skrbeti, da njegovo podjetje kolikor mogoče največ nese. Za njega je merodajen

predvsem finančni uspeh. Toda glavni vzrok, da je gledališče letos primeroma dobro obiskano in je v največ slučajih razprodano, so jesenske protinemske demonstracije in boj kot nemškega gledališča.

Gotovo se je treba ozirati pri gledališču, ki materijelno nima za stalno zasiguranega obstanka, tudi na materijelno in finančno stanje, vendar bi ne smeli ti oziri biti izključno merodajni in najvišja direktiva za prireditve. Njegov namen bi moral biti: gojitev umetnosti v mejah, pripuščenih od financ.

Razumemo tudi, da tam, kjer se kultura dela skokoma, kakor pri nas, ni mogoče imeti enostavnega načrta in ne more vse biti razvito po kakšnem enotnem načelu, toda nekoliko več sistema bi pa že lahko bilo pri našem gledališču in vsaj v glavnih obrisih neki enoten načrt. Včasih naredi popolnoma vtisk, da je za uprizoritev kakšnega komada bila odločilna edinole igra usode.